

**„Reméljük, hogy ezzel az egészen piciny téglácskával
mi is hozzájárulunk a mai és jövőbeli magyar isteni szolgálatához...”**

Interjú Harangozó Imrével az Ipolyi Arnold Népfőiskola
legújabb kötetének bemutatója kapcsán.

Németh Nóra

2023. szeptember 28-án a budai várban, az Erdődy-Hatvany palotában működő Zenetudományi Intézet patinás falai között mutatták be a „*Magyar isteni szolgálat... - Alföldi kéziratos kántorkönyvek a 19. századból*” című kötetet, amely a bácskai Ada, a jászági Jászfényszaru, illetve a békési Újkígyós községekből származó kéziratos kántorkönyvek kivételes, egyházzene-történeti szempontból szinte felbecsülhetetlen értékű gyűjteményét adja közre. A korszak egyházzenei és kántori gyakorlatát is hűen tükröző forrásanyag tulajdonosa Harangozó Imre tanár, néprajzkutató, az MMA levelező tagja, aki a bemutató keretében az énekeskönyvek történetébe avatta be a jelenlévőket, a kötet szakmai jelentőségét Papp Ágnes a ZTI Magyar Zenetörténeti Osztály tudományos munkatársa ismertette, míg Kővári Réka, a kötet másik, zenetudós, egyházzenesz-kántor közreadója Richter Pál, a Zenetudományi Intézet igazgatójának zongorakísérete mellett adott ízelítőt a kottás anyagok meghitt hangulatából.

A különleges értékű gyűjteményről annak bemutatója kapcsán beszélgettem Harangozó Imrével, aki nem csupán a kötetet közreadó újkígyósi székhelyű Ipolyi Arnold Népfőiskola alapító elnöke, hanem a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának a munkatársa is.

Egy minden szempontból rendkívül értékes kántorkönyv gyűjtemény vált most elérhetővé a jóvoltodból a széles közönség számára. Nyilván minden saját kutatásod fontos, de úgy tudom, hogy ez az anyag egy kicsit személyesebb számodra. Tudsz egy picit mesélni arról, hogy hogyan kerültek hozzád ezek az énekeskönyvek?

Egészen fiatal tanítóként, amolyan szakmai beavatásként kaptam ezeket a lapokat Vígh Józsefné Jénh Irénke nénitől, Újkígyós akkori legidősebb tanítójától. A néhai sógora hagyatékából maradt kéziratos könyvek, a létező szocializmus évtizedeit vastag porréteg alatt, a házuk padlásán, egy öreg bőröndben vészelték át. Akkor tettem ígéretet arra, hogy a kapott értéket egyszer közkinccsé teszem. Bár lassan már az akkor születettek sem egészen fiatalok, örülök, hogy az ígéret beváltása, ha kicsit késett is ugyan, de végül nem maradt el.

Mesélnél nekünk a hagyatékról? Kinek a tulajdonát képezték egykoron ezek a könyvek?

Az énekeskönyvek egy igazi kántordinasztiához tartoztak. Az imént említett Irénke néni sógora Mánássy Imre volt, aki 1939-ben, a világháború során szerzett sérülései kései következményeként halt meg. A Mánássy család, egészen pontosan Mánássy József kántortanító a hagyomány szerint valamikor a 19. század közepén, a közeli, de már Csanád vármegyéhez tartozó részben

palóc, részben pedig szintén a szögedi nemzet köréből verbuválódott Kevermesről érkezett Újkígyóásra. A most kiadott kézirataink egyes lapjai vélhetően az ő kezének a nyomát is őrzik. Érdekes, hogy a fia, Mánássy Pál szintén kántortanítóként ma is jelen van Újkígyós emlékeztében. A helyi hagyomány ugyanis a nevéhez kapcsolja a *Jézus, Jézus, Jézus én e egytelenem* és a *Mennyei szent Atyám, mennyei szent Atyám* kezdősorú népéneket, amelyek a mai napig felcsendülnek az újkígyósi templomban *minden hónap első vasárnapján*.

Ezek szerint a most közzétett énekek már hosszú ideje jelen vannak az újkígyósi templomban. Más módokon is megjelenik a helyi történelem, hagyomány a templom falai között?

A templom, amelynek műemléki értéke kétségtelen, Czigler Antal tervei szerint, korának legmodernebb egyházművészeti stílusában épült. Mennyezet szekkói, illetve az egész tér díszítőfestése az ún. nazarénus iskola hatását tükrözik. Ismeretes, hogy a nazarénusok Rómában külön egyházművészeti közösséget alkottak, a német Johann Friedrich Overbeck-vel és a magyar Szoldatits Ferencsel az élen. Irányzatuk saját, egyre szekulárisabb korokban a középkori egyházművészet, különösen is a quattrocento áhítatát, bensőséges, lírai szellemét és egyháziasságát tűzte ki célul. Kiss Alajos egri festőtanár Újkígyóson ezeket a hagyományokat követte. A freskók keretdíszei, emblémái szintén átlagon felüli ízlésről tanúskodnak.

Az oltárkép Fischer Károly gyulai festő alkotása, akit Munkácsy Mihály első mesterének tekinthetünk. A mellékoltárok szentképei is értékes, ihletett alkotások. Említésre érdemes a szentély apszisának Wenckheim-címere, amely Újkígyós múltjának fontos és becsülendő emléke. A külső fal Szent Antal és Vendel szobrai pedig szegedi hagyományokra utalnak.

A kötet létrejöttében Kővári Réka, egyházzenesznek és népzenekutatónak, a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Zene tudományi Intézetének tudományos főmunkatársának is fontos szerepe volt. Ha jól tudom nem ez az első közös munkátok.

Így van. Büszke vagyok arra, hogy a 2005-ben megjelent közös, az *Etelközi fohászok. Válogatás a moldvai magyarság vallásos népköltészetének kincsestárából* című könyvünk mára a hazai népzeneoktatás egyik megkerülhetetlen alapműve lett. Kővári Rékát egy kitűnő, rendkívül elhivatott szakembernek gondolom, aki a népzene és az egyházzene világában ugyanúgy otthon van, lelkiismeretes munkája pedig hosszú évek óta támogatja a terület tudományos és szakmai munkáját.

Miben látod a most megjelent kiadványotok értékét?

Medgyesy S. Norbert, habilitált egyetemi docens, a PPKE BTK Történelemelméleti Tanszék vezetője a kötetet ajánló soraiban azt írja, hogy a közzétett, eddig ismeretlen énekeskönyvek a liturgia-, a kegyesség-, a zene- és az irodalomtörténet, valamint a vallásnéprajz diszciplínája számára is tartogatnak újdonságokat. Hangsúlyozza, hogy a kötet kiadása fontos, mert a 15. század óta létező és a barokk korban felvirágzott népénekkincs máig kevésbé kutatott, 19. századi stílusrétegét, egyben regionálisan használt szövegeit és dallamait dokumentálja. Bőséges példákkal tükrözi továbbá egy élő közösség lelki és szakrális zenei életét, ünnepeinek tartalmi gazdagságát, vezetőjének műveltségét, a helyi communitas igazi saját arculatát, valójában saját consuetudóját. Hozzáteszi azt is, hogy a dél-alföldi, egyre forróbb nyarakon megszólaló esőkerő fohászok, valamint a betegekért könyörgő énekek napjaink járványos időszakában egyre aktuálisabbak.

Kérdésedre nekem Kölcsey Ferenc gondolatai jutnak eszembe, mi szerint „*minden nemzet, mely elmúlt kora emlékezetét semmivé teszi, vagy semmivé tenni hagyja, saját nemzeti életét gyilkolja meg.*” Fokozottan igaz mindez a gazdasági és morális válságokkal, feszültségekkel terhes jele-
nünkre, hiszen korunk talán legnagyobb veszedelme a kultúravesztés, melynek nyomán a szel-
lemi javaitól és így mentális egészségétől is megfosztott ember, tudományos műszóval élve egy
„*egzisztenciális vákumba*” kerül.

Én fiatal tanítóként ígéretet tettem arra, hogy a rám bízott értéket közkinccsé teszem. Ha kicsit késtem is, ígéretemet immár beváltottam. Innen már csak remélni tudom, hogy ezzel az egészen piciny téglácskával magam is hozzájárulok régi és jövőbeli papjaink, kántoraink magyar isteni szolgálatához...

A mellékelt képekhez:

01. *Kővári Réka, a kötet egyik, zenetudós, egyházzene-sz-kántor közreadója Richter Pál, a Zenetudományi Intézet igazgatójának zongorakísérete mellett adott ízelítőt a kottás anyagok meghitt hangulatából.*
02. *A könyvbemutató közönsége, a szép számú laikus érdeklődő mellett, java részben jeles szakemberek, kutatók köréből verbuválódott.*
03. *A korszak egyházzenei és kántori gyakorlatát is hűen tükröző forrásanyag tulajdonosa Harangozó Imre tanár, néprajzkutató, az MMA levelező tagja, aki a bemutató keretében az énekeskönyvek történetébe avatta be a jelenlévőket.*
04. *A kötet szakmai jelentőségét Papp Ágnes a ZTI Magyar Zenetörténeti Osztály tudományos munkatársa ismertette.*